

Львівський державний університет
внутрішніх справ

Д. О. Балобанова
І. Б. Газдайка-Василишин

ЗАКОН

ПРО КРИМІНАЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Навчальний посібник

Львів
2023

УДК 343.2/7(477)
Б20

Рекомендовано до друку та розміщення на електронних сервісах ЛьвДУВС
Вченою радою Львівського державного університету внутрішніх справ
(*протокол від 11 серпня 2023 року № 1*)

Рецензенти:

Роман Мовчан, доктор юридичних наук, професор
(Донецький національний університет імені Василя Стуса);
Наталія Лашук, кандидат юридичних наук, доцент
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

Балобанова Д. О., Газдайка-Василишин І. Б.
Б20 Закон про кримінальну відповідальність : навчальний посібник. Львів :
Львівський державний університет внутрішніх справ, 2023. 72 с.

ISBN 978-617-511-384-4

Посібник містить теоретичний матеріал, тести для самоконтролю та перевірки ступеня засвоєння знань здобувачами, задачі прикладної спрямованості для практичних занять, питання для самоконтролю та список рекомендованої літератури. Навчальний матеріал із теми «Закон про кримінальну відповідальність» подано на основі чинного Кримінального кодексу України, Проекту нового Кримінального кодексу та сучасних наукових позицій.

Для здобувачів вищої освіти освітнього ступеня бакалавра (у межах вивчення дисципліни «Кримінальне право»), а також для здобувачів вищої освіти усіх юридичних спеціальностей та науково-педагогічних працівників.

The study guide has been prepared for higher education graduates of the bachelor's degree (within the scope of studying the discipline «Criminal Law»). The study guide includes theoretical material; tests for self-control and verification of the degree of assimilation of educational material by students; tasks of applied orientation to solve them during practical classes; questions for self-control and a list of recommended literature. In the study guide, educational material on the topic «Law of Criminal Responsibility» is presented on the basis of the current Criminal Code of Ukraine, the Draft of the new Criminal Code and modern scientific positions.

Recommended for students of higher education in legal specialties and scientific and pedagogical workers.

УДК 343.2/7(477)

© Балобанова Д. О.,
Газдайка-Василишин І. Б., 2023
© Львівський державний університет
внутрішніх справ, 2023

ISBN 978-617-511-384-4

ПЕРЕДМОВА

Навчальний посібник «Закон про кримінальну відповідальність» призначений для здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «бакалавр» із спеціальностей 081 «Право», 262 «Правоохоронна діяльність» і містить систематизований навчальний матеріал, питання для контролю, тестові завдання та ситуативні задачі.

Тема «Закон про кримінальну відповідальність» вивчається в межах дисципліни «Кримінальне право». Предметом вивчення є чинне кримінальне законодавство України в частині норм, що стосуються поняття та структури кримінального закону, його чинності у часі, в просторі та щодо кола осіб, а також тлумачення його положень.

До предмета вивчення також входять й інші нормативно-правові акти, рекомендаційні роз'яснення Пленуму Верховного Суду України, рішення Конституційного Суду України, опублікована судова практика з питань застосування норм Кримінального кодексу України (далі – КК України) в зазначеній частині, а також відповідна спеціальна література.

Завданням дисципліни є ґрунтовне засвоєння положень КК України, вивчення відповідної судової практики, знання тенденцій розвитку кримінального права України, ознайомлення з науковими підходами, вивчення необхідної спеціальної літератури.

Навчальний посібник містить систематизований навчальний матеріал, а також питання для самоперевірки та контролю, ситуативні та тестові завдання, які покликані сприяти формуванню практичних прийомів і навичок логічного мислення. Під час розв'язання тестових завдань слід мати на увазі, що тестові запитання мають п'ять варіантів відповідей і передбачають лише одну правильну відповідь.

Для належного опанування теми «Закон про кримінальну відповідальність» здобувачі вищої освіти повинні **знати:**

- чинне кримінальне законодавство й інші нормативно-правові акти, необхідні для оволодіння відповідною темою;

- нормативні визначення основних понять, що містяться у розділі II Загальної частини КК України;

- наукові визначення понять, які не мають нормативного закріплення;

- позицію слідчої та судової практики з питань застосування та тлумачення вказаних норм Загальної частини КК України;

вміти:

- тлумачити положення розділу II Загальної частини КК України, належно володіючи кримінально-правовими категоріями та поняттями;

- визначати чинність норм кримінального закону в часі, просторі та щодо кола осіб;

- на основі отриманих знань правильно застосувати положення КК України, вирішуючи конкретні завдання.

ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ

1. Кримінально-правова наука про джерела кримінального права та їх види

Джерелами кримінального права в юридичному (формальному) його значенні слід визнати нормативно-правові акти, які прийняті у встановленій юридичній процедурі і формі та містять кримінально-правові норми, що забороняють під загрозою застосування покарання чи інших заходів кримінально-правового характеру певний вид (тип) суспільно небезпечної поведінки особи і визначають їх як кримінальне правопорушення. Ці нормативно-правові акти регулюють кримінально-правові відносини в державі і на цій підставі належать до галузі кримінального права.

У науковій і навчальній літературі висловлені різні погляди щодо визначення і класифікації формально-юридичних джерел кримінального права. Здебільшого до цих джерел відносять лише один вид нормативно-правових актів – закон про кримінальну відповідальність. У решті випадків, крім різних видів законів, до джерел кримінального права відносять й інші юридичні акти, в яких викладені правові позиції Конституційного Суду України в ухвалених ним рішеннях; правові позиції Європейського суду з прав людини, викладені у його рішеннях, що містять тлумачення норм Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод; правові позиції Верховного Суду, викладені у його рішеннях, ухвалених за наслідками розгляду заяв про перегляд судових рішень із мотивів неоднакового застосування судами касаційної інстанції одних і тих самих норм закону про кримінальну відповідальність щодо подібних суспільно небезпечних діянь, та ін.

2. Закон про кримінальну відповідальність як джерело кримінального права. Поняття закону про кримінальну відповідальність, його ознаки і значення. Співвідношення термінів «закон про кримінальну відповідальність», «кримінальний закон», «кримінальний кодекс», «кримінальне законодавство», «кримінальне право»

Закон про кримінальну відповідальність – це прийнятий всеукраїнським референдумом чи Верховною Радою України у встановленому порядку нормативно-правовий акт, що містить кримінально-правові норми, які визначають загальні положення стосовно кримінального правопорушення, покарання та супутніх до них категорій, а також вичерпний перелік конкретних кримінальних правопорушень, видів та розмірів (строків) покарання за них.

Основні риси закону про кримінальну відповідальність:

– це важливий засіб захисту найбільш значущих прав і свобод людини і громадянина, суспільства і держави («Кримінальний кодекс України має своїм завданням правове забезпечення охорони прав і свобод людини і громадянина, власності, громадського порядку та громадської безпеки, довкілля, конституційного устрою України від кримінально-протиправних посягань, забезпечення миру і безпеки людства, а також запобігання кримінальним правопорушенням» (ч. 1 ст. 1 КК України));

– єдиний кодифікований законодавчий акт, що містить систему кримінально-правових норм;

– єдине джерело кримінального права;

– тільки закон про кримінальну відповідальність встановлює, які суспільно небезпечні діяння є кримінальними правопорушеннями, та визначає, які покарання застосовуються до осіб, що їх вчинили;

– до осіб, що порушили закон про кримінальну відповідальність, застосовується специфічний примусовий захід – покарання, що призначається тільки судом відповідно до закону та тягне специфічні наслідки – судимість;

– існує для попередження вчинення кримінальних правопорушень як злочинцями, так і іншими особами.

Поняттям «закон про кримінальну відповідальність» законодавець, теорія та практика користуються у широкому та вузькому розуміннях. Закон про кримінальну відповідальність у широкому розумінні – це система національних законодавчих актів України та імплементованих у них положень міжнародних договорів, що містять норми кримінального права. Закон про кримінальну відповідальність у вузькому розумінні – це законодавчий акт Верховної Ради України, який містить одну, кілька або систему взаємопов'язаних і взаємоузгоджених кримінально-правових норм. Більшість українських учених розділяють думку про ототожнення понять «кримінальне законодавство», «кримінальний закон» і «закон про кримінальну відповідальність», де ці поняття відображають розуміння їх в якості КК України, та вказують на умовність таких понять, відтак використовують їх як синонімічні. Законодавство України про кримінальну відповідальність становить Кримінальний кодекс України, який ґрунтується на Конституції України та загальновизнаних принципах і нормах міжнародного права. Характерною особливістю законодавства про кримінальну відповідальність України є те, що воно фактично складається з одного закону – Кримінального кодексу. Застосування закону про кримінальну відповідальність за аналогією заборонено.

Кримінальне право – це галузь права, яка регулює суспільні відносини, що виникають при вчиненні кримінального правопорушення між особою, яка його вчинила, та державою, від імені якої виступають відповідні органи, вповноважені здійснювати розслідування кримінального правопорушення та здійснення правосуддя у кримінальному провадженні.

3. Чинний Кримінальний кодекс України, його система і загальна характеристика

Наразі законом про кримінальну відповідальність є Кримінальний кодекс України, прийнятий Верховною Радою України 05 квітня 2001 р., який набрав чинності з 01 вересня 2001 р. До цього часу діяв КК, прийнятий 28 грудня 1960 р., який за більш ніж 40-річний період існування зазнав істотних змін.

Структурно КК України складається з Загальної та Особливої частин, які пов'язані між собою й утворюють нерозривну

єдність. У Загальній частині, яка містить 17 розділів, зосереджено юридичні норми, що відображають принципи і загальні положення кримінального права, визначають його основні інститути (поняття кримінального правопорушення, його види та стадії (розділ III), повторність, сукупність та рецидив кримінальних правопорушень (розділ VII), призначення покарання (розділ XI), особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх (розділ XV), тощо), які застосовуються до всіх кримінальних правопорушень. В Особливій частині, яка складається з 20 розділів, містяться норми, що визначають певні кримінальні правопорушення та покарання за них (розділ I «Злочини проти основ національної безпеки України», розділ II «Кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи», розділ VI «Кримінальні правопорушення проти власності», розділ XII «Кримінальні правопорушення проти громадського порядку та моральності», тощо). Крім Загальної та Особливої частин, КК України містить Прикінцеві та перехідні положення.

До 2016 р. додатком до КК України був також Перелік майна, що не підлягає конфіскації за судовим вироком, який залишився ще з часів дії КК 1960 р. У 2016 р. був прийнятий Закон України «Про виконавче провадження» (№ 1404-VIII від 02.06.2016 р.), на підставі якого цей Перелік втратив чинність. Натомість, додатком до Закону «Про виконавче провадження» передбачений Перелік майна, на яке не може бути звернено стягнення за виконавчими документами, але він не є частиною КК України.

4. Система закону про кримінальну відповідальність. Структура статей Загальної і Особливої частин закону про кримінальну відповідальність. Диспозиція і санкція, їх види. Стаття закону про кримінальну відповідальність і норма кримінального права. Поняття, структура і види кримінально-правових норм

Систему закону про кримінальну відповідальність утворюють Загальна та Особлива частини, які пов'язані між собою й є нерозривними. Загальна частина містить норми, які визначають завдання, принципи та основні інститути кримінального права.

Вони закріплюють підставу кримінальної відповідальності, чинність закону про кримінальну відповідальність в часі і просторі, поняття кримінального правопорушення і його види, стадії його вчинення, поняття та ознаки суб'єкта кримінального правопорушення, форми вини, співучасть у кримінальному правопорушенні, форми множинності кримінальних правопорушень, обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння, підстави звільнення від кримінальної відповідальності, поняття та види покарання, порядок призначення покарання, підстави звільнення від покарання та від його відбування, поняття та правові наслідки судимості, інші кримінально-правові заходи, обмежувальні заходи, заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб, особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх. Особлива частина містить норми, що описують конкретні види кримінальних правопорушень та конкретні межі покарання, які можуть бути призначені за їх вчинення. Норми Загальної та Особливої частин кримінального права перебувають у нерозривному взаємозв'язку. Розкриття дійсного змісту норм Особливої частини неможливо без звернення до Загальної частини. Водночас усі інститути Загальної частини мають у своїй основі узагальнення тих ознак, що властиві всім кримінальним правопорушенням, передбаченим в Особливій частині.

Розділи кожної частини, своєю чергою, поділяються на окремі статті, які складаються з частин та інколи пунктів. Окремі статті мають примітки, в яких роз'яснюються поняття, застосовані в цій або деяких інших статтях (наприклад, примітки до ст.ст. 45, 96³, 110², 149 КК України). Статті КК України пронумеровані арабськими цифрами і мають заголовки, які повинні відображати сутність правових приписів, що містяться в нормах. При включенні в КК України нової статті вона поміщується у відповідний розділ Загальної або Особливої частини услід за статтею, найбільш близькою до неї за змістом. Новій статті надається номер попередньої статті і додатковий цифровий індекс – 1, 2, 3 і т. д. (наприклад, у 2022 р. кодекс було доповнено ст. 111¹ «Колабораційна діяльність»). Виключення тієї або іншої статті з КК України також

не змінює порядку нумерації статей у КК України (наприклад, ст. 188 КК України зберігається з поміткою «Виключена»).

Поняття «кримінально-правова норма» та «стаття закону про кримінальну відповідальність» не є тотожними, а співвідносяться як зміст і форма: закон про кримінальну відповідальність є зовнішнім виразом кримінально-правових норм, яких може бути декілька в одній статті, або навпаки – одна кримінально-правова норма може міститися в декількох статтях.

Усі норми, які містяться у КК України, можна поділити на види залежно від змісту приписів, які вони закріплюють:

а) забороняючі норми (статті Особливої частини, крім ст. 401 КК України, ч. 2 ст. 62, ч. 2 ст. 64, ч. 3 ст. 67, ч. 4 ст. 86 КК України та ін.);

б) заохочуючі норми (ч. 5 ст. 110², ч. 5 ст. 158³, ч. 6 ст. 255 КК України та ін.);

в) зобов'язуючі норми (ст.ст. 45, 46, 49 КК України та ін.);

г) уповноважуючі норми (ст.ст. 47, 48, 93 КК України та ін.);

д) норми-дефініції (ст.ст. 11, 14, 15, 50 КК України та ін.);

е) норми-цілі (ч. 1 ст. 1, ч. 2 ст. 50 КК України);

є) комбіновані норми – поєднують декілька вищеназваних видів (ст. 36 КК України поєднує уповноважуючі та заохочуючі норми).

За структурою забороняючі норми закону про кримінальну відповідальність прийнято поділяти на диспозиції та санкції. Диспозиція – це частина норми, в якій визначається правило поведінки, а у санкції викладаються негативні наслідки, які настають за порушення цього правила. Диспозиції кримінально-правових норм поділяються на такі види:

1) проста – називає кримінальне правопорушення, але ознаки його не вказує (ст. 146 ККУ України «Незаконне позбавлення волі або викрадення людини»);

2) описова – вказує істотні ознаки кримінального правопорушення (ст. 201 КК України «Контрабанда»);

3) відсылна – містить відсилку до іншої статті цього ж закону про кримінальну відповідальність (ст. 192 КК України «Заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою»);

4) бланкетна – називає ознаки складу кримінального правопорушення, але для їх з'ясування необхідно звернутися до іншого нормативно-правового акта (ст. 213 КК України «Порушення порядку здійснення заготівлі металобрухту та операцій з металобрухтом»);

5) змішана – поєднує диспозиції декількох видів (ст. 368⁵ КК України «Незаконне збагачення» містить описову та бланкетну диспозицію).

Санкції також можуть бути класифіковані на декілька видів, хоча деякі з них не зустрічаються в чинному законодавстві, але були відомі чинному раніше. Так, за різними критеріями санкції поділяються на:

1) за визначеністю:

а) абсолютно визначені – вказують лише один конкретний вид та розмір покарання (у чинному законодавстві не використовуються, хоча існували в КК 1960 р. – за вбивство працівника міліції або народного дружинника при обтяжуючих обставинах передбачалася смертна кара);

б) відносно визначені – включають один вид покарання і вказують його нижчу та вищу межу. Розрізняють два різновиди відносно визначених санкцій:

– з нижчою та вищою межами покарання (ч. 1 ст. 114¹ КК України);

– з вищою межею покарання, мінімальна визначається за положеннями Загальної частини КК України (ч. 4 ст. 134 КК України);

2) за наявністю альтернативи:

а) альтернативні – включають кілька видів основних покарань, із яких суд має право обрати і призначити лише одне (ч. 1 ст. 310 КК України);

б) безальтернативні – передбачений один вид основного покарання (ч. 1 ст. 149 КК України);

3) за наявністю або відсутністю додаткових покарань:

а) прості – передбачено тільки основний вид покарання (ч. 1 ст. 184 КК України);

б) кумулятивні – крім основного покарання, передбачені додаткові покарання. Додаткове покарання може бути обов'язковим

для застосування (ч. 3 ст. 127 КК України) або факультативним (ч. 1 ст. 114 КК України).

5. Чинність закону про кримінальну відповідальність у просторі. Місце вчинення кримінального правопорушення. Визнання кримінального правопорушення таким, що вчинено на території України

Чинність закону про кримінальну відповідальність у просторі визначається на підставі принципу територіальності. Територіальний принцип (ст. 6 КК України) полягає в тому, що особи, які вчинили кримінальні правопорушення на території України, підлягають кримінальній відповідальності за КК України. Кримінальне правопорушення визнається вчиненим на території України, якщо його було почато, продовжено, закінчено або припинено на території України, або якщо його виконавець або хоча б один із співучасників діяв на території України. Територія України охоплює:

а) сушу, море, річки, озера та інші водойми, надра землі в межах кордону України, а також повітряний простір над сушею і водним простором, у тому числі над територіальним морем. До територіального моря України належать прибережні морські води шириною 12 морських миль, що відлічуються від лінії найбільшого відливу як на материку, так і на островах, що належать Україні, або від прямих початкових ліній, що з'єднують відповідні точки. Географічні координати цих точок затверджуються в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України. В окремих випадках інша ширина територіального моря України може встановлюватися міжнародними договорами України, а за відсутності договорів – відповідно до загальновизнаних принципів і норм міжнародного права;

б) військові кораблі, приписані до портів на території України, що перебувають під прапором України у відкритому морі, в територіальному морі або портах інших держав;

в) невійськові судна, приписані до портів на території України, що перебувають під прапором України у відкритому морі;

г) іноземні невійськові судна, що перебувають у територіальному морі чи портах України;

д) військові повітряні судна України, приписані до аеропортів на її території, які під розпізнавальним знаком України перебу-

вають у відкритому повітряному просторі, в повітряному просторі чи на аеродромі іншої держави;

е) невійськові повітряні судна України, приписані до аеропортів на її території, які під розпізнавальним знаком України перебувають у відкритому повітряному просторі.

Існують об'єкти, що не є територією України, але на які за певних умов поширюється сфера застосування кримінального законодавства України:

а) континентальний шельф – це поверхня і надра морського дна підводних районів, що примикають до узбережжя чи до островів України і знаходяться поза зоною територіального моря до глибини 200 м або за цими межами до такого місця, де глибина покриваючих вод дозволяє розробку природних багатств цих районів. Поверхня і надра морського дна впадин, що розташовані в суцільному масиві континентального шельфу України, незалежно від глибини, є частиною континентального шельфу України. Дія закону про кримінальну відповідальність у просторі стосується тільки випадків вчинення кримінальних правопорушень, пов'язаних з його розвідкою, розробкою його мінеральних і живих ресурсів, гідротехнічними та буровими роботами, спорудженням, експлуатацією і використанням штучних островів, установок і споруд, здійсненням морських наукових досліджень, захистом і збереженням морської сфери, прокладкою та експлуатацією підводних кабелів і трубопроводів. Водночас юрисдикція і сфера застосування кримінального законодавства України не поширюються на води, що покривають континентальний шельф, і повітряний простір над ним, режим яких регулюється міжнародним правом;

б) виключна (морська) економічна зона України (діяння, пов'язані з веденням рибного промислу, проведенням наукових досліджень, проведенням робіт зі спорудження штучних островів, установок, споруд і встановлення зон безпеки навколо них, запобіганням забрудненню морського середовища);

в) належні Україні підводні телеграфні кабелі, трубопроводи, що проходять по дну відкритого моря;

г) наукова станція «Академік Вернадський», розташована в Антарктиді;

д) запуснені в космос об'єкти, що належать Україні відповідно до реєстру космічних об'єктів;

е) територія розташування військових частин України в інших країнах.

б. Чинність закону про кримінальну відповідальність щодо осіб. Вирішення питання про кримінальну відповідальність осіб, які підлягають кримінальній відповідальності за законодавством іноземної держави і перебувають на території України, та виконання вироків, винесених іноземними судами чи міжнародними судовими установами. Правові наслідки засудження особи за межами України.

Чинність закону про кримінальну відповідальність щодо осіб визначається на підставі принципів громадянства, універсального (космополітичного) та реального.

Згідно із Законом України «Про громадянство України» (№ 2235-III від 18.01.2001 р.), громадянином України є особа, яка набула громадянство України в порядку, передбаченому законами України та міжнародними договорами України; іноземець – це особа, яка не перебуває в громадянстві України і є громадянином (підданим) іншої держави або держав; особа без громадянства – це особа, яку жодна держава відповідно до свого законодавства не вважає своїм громадянином.

Принцип громадянства (ч. 1 ст. 7 КК України) полягає в тому, що громадяни України та особи без громадянства, що постійно проживають в Україні, які вчинили кримінальні правопорушення за її межами, підлягають кримінальній відповідальності за КК України, якщо інше не передбачено міжнародними договорами України, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України.

Космополітичний (універсальний) принцип (ст. 8 КК України) полягає в тому, що іноземці або особи без громадянства, що не проживають постійно в Україні, які вчинили кримінальні правопорушення за її межами, підлягають в Україні відповідальності за КК України у випадках, передбачених міжнародними договорами.

Сутність принципу полягає в об'єднанні інтересів держав у боротьбі з кримінальними правопорушеннями, вчинення яких на території однієї держави здатне заподіяти шкоду й інтересам інших держав (фальшивомонетництво, піратство, найманство тощо).

Реальний принцип (ст. 8 КК України) полягає в тому, що іноземці або особи без громадянства, що не проживають постійно в Україні, які вчинили кримінальні правопорушення за її межами, підлягають в Україні відповідальності за КК України, якщо вони вчинили передбачені КК України тяжкі або особливо тяжкі злочини проти прав і свобод громадян України або інтересів України. Іноземці або особи без громадянства, що не проживають постійно в Україні, також підлягають в Україні відповідальності згідно з КК України, якщо вони за межами України вчинили у співучасті із службовими особами, які є громадянами України, будь-яке кримінальне правопорушення, передбачене у ст.ст. 368, 368³, 368⁴, 369¹ 369² цього Кодексу, або якщо вони пропонували, обіцяли, надали неправомірну вигоду таким службовим особам, або прийняли пропозицію, обіцянку неправомірної вигоди чи одержали від них таку вигоду.

Не є підсудними у кримінальних справах судам України дипломатичні представники іноземних держав та інші громадяни, коло яких визначається законами України і міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, якщо вони вчинили кримінальне правопорушення на території України (Положення про дипломатичні представництва та консульські установи іноземних держав в Україні від 10.06.1993 р.). Питання про їх відповідальність, в разі вчинення ними кримінального правопорушення на території України, вирішується дипломатичним шляхом.

Кримінальне законодавство України вперше ввело в систему норм Загальної частини інститут видачі осіб, що вчинили злочин (екстрадицію), хоча міжнародному праву він відомий давно. Основні його положення закріплені у ст. 10 КК України. Під видачею осіб, які вчинили злочин (екстрадицією), розуміють передачу таких осіб однією державою (що запитується), на території якої вони

знаходяться, іншій державі (що запитує), на території якої був вчинений злочин або громадянами якої вони є.

Громадяни України, які вчинили злочини поза межами України, не можуть бути видані іноземній державі для притягнення до кримінальної відповідальності та віддання до суду. Іноземці та особи без громадянства, які вчинили злочини поза межами України і перебувають на території України, можуть бути видані іноземній державі для притягнення до кримінальної відповідальності і віддання до суду.

Україна може перейняти кримінальне провадження, в якому судовими органами іноземної держави не ухвалено вирок, щодо громадян України та іноземців, які вчинили злочини за межами України і перебувають на території України, але які не можуть бути видані іноземній державі або у видачі яких відмовлено, якщо діяння, у зв'язку з яким запитується передача кримінального провадження, згідно з КК України визнається злочином.

Виконання в Україні вироку іноземного суду чи міжнародної судової установи можливо, якщо діяння, внаслідок вчинення якого було ухвалено вирок, згідно з КК України визнається кримінальним правопорушенням або було б кримінальним правопорушенням у разі його вчинення на території України.

Вирок суду іноземної держави може бути врахований, якщо громадянин України, іноземець або особа без громадянства були засуджені за кримінальне правопорушення, вчинене за межами України, та знову вчинили кримінальне правопорушення на території України. Рецидив кримінальних правопорушень, невідбуте покарання або інші правові наслідки вироку суду іноземної держави враховуються при кваліфікації нового кримінального правопорушення, призначенні покарання, звільненні від кримінальної відповідальності або покарання.

Якщо громадяни України та особи без громадянства, що постійно проживають в Україні, які вчинили кримінальні правопорушення за її межами, за вчинені кримінальні правопорушення зазнали кримінального покарання за межами України, вони не можуть бути притягнені в Україні до кримінальної відповідальності за ці кримінальні правопорушення.

7. Чинність закону про кримінальну відповідальність у часі. Набрання і втрата чинності законом про кримінальну відповідальність. Час вчинення кримінального правопорушення. Зворотня дія закону про кримінальну відповідальність у часі

Кримінальна протиправність і караність діяння, а також інші кримінально-правові наслідки діяння визначаються законом про кримінальну відповідальність, що діяв на час вчинення цього діяння (ч. 2 ст. 4 КК України). У цьому зв'язку видається значимим питання про часові межі дії закону (прийняття, оприлюднення, набрання та припинення чинності).

Після прийняття Верховною Радою України закону про кримінальну відповідальність він підписується Головою Верховної Ради України і направляється Президентові України для підпису і оприлюднення. Президент України протягом 15 днів після отримання закону підписує його, беручи до виконання, та офіційно оприлюднює його або повертає закон зі своїми вмотивованими і сформульованими пропозиціями до Верховної Ради України для повторного розгляду. У разі, якщо Президент України протягом встановленого строку не повернув закон для повторного розгляду, закон вважається схваленим Президентом України і має бути підписаний та офіційно оприлюднений. Якщо під час повторного розгляду закон буде знову прийнятий Верховною Радою України не менш як 2/3 від її конституційного складу, Президент України зобов'язаний його підписати та офіційно оприлюднити. Оприлюднення закону полягає у доведенні до відома громадян і державних органів повного і точного змісту закону, воно відбувається в таких виданнях: «Офіційний вісник України», «Урядовий кур'єр», «Голос України», «Відомості Верховної Ради України».

Набрання законом про кримінальну відповідальність чинності відбувається у такі способи:

а) через 10 днів від дня його офіційного оприлюднення, якщо законом не визначено строк набрання ним чинності, але не раніше дня його опублікування;

б) з дня його офіційного опублікування, про що має бути вказано в законі;

в) з дати, зазначеної у законі.

Втрата чинності закону про кримінальну відповідальність можлива у таких варіантах:

а) скасування закону;

б) скасування закону та заміна його новим;

в) шляхом внесення змін до закону. Зміни до законодавства України про кримінальну відповідальність можуть вноситися виключно законами про внесення змін до Кримінального кодексу та/або до кримінального процесуального законодавства України, та/або до законодавства України про адміністративні правопорушення;

г) визнання закону неконституційним;

д) закінчення строку дії закону або зникнення умов, на які була розрахована його дія.

Для обрання належного закону про кримінальну відповідальність для застосування необхідно правильно встановити, який закон діяв на час вчинення протиправного діяння. Часом вчинення кримінального правопорушення визнається час вчинення дії або бездіяльності, передбаченої законом про кримінальну відповідальність (ч. 3 ст. 4 КК України).

За загальним правилом, закон про кримінальну відповідальність поширюється на всі діяння, вчинені після набрання ним чинності. Попри те, трапляються випадки, коли на час вчинення кримінального правопорушення діяв один закон, а на час досудового розслідування або розгляду справи в суді чи на час відбування покарання діє інший закон. Відповідно до ст. 5 КК України, закон про кримінальну відповідальність має зворотну дію (принцип ретроактивності), тобто поширюється на осіб, які вчинили відповідні діяння до набрання таким законом чинності, у тому числі на осіб, які відбувають покарання або відбули покарання, але мають судимість, якщо він скасовує кримінальну протиправність діяння, пом'якшує кримінальну відповідальність або іншим чином поліпшує становище особи.

Таким, що скасовує кримінальну протиправність (декриміналізує) діяння, визнається закон, в якому: а) відсутня стаття Особливої частини КК України, що встановлювала кримінальну

відповідальність за це діяння; б) зменшено перелік ознак, за наявності яких настає кримінальна відповідальність; в) встановлені додаткові обмежувальні ознаки, лише за наявності яких настає кримінальна відповідальність.

Пом'якшує кримінальну відповідальність закон, який передбачає менш суворе покарання: а) встановлює більш м'який вид покарання; б) передбачає мінімальну межу покарання нижчу, ніж мінімум такого самого покарання у попередньому законі; в) за рівності мінімальних меж максимальну межу того самого виду покарання встановлює нижчою; г) виключає додаткове покарання; д) додаткове покарання зберігає, але застосовує його факультативно; е) в санкції визначає більш широкий перелік основних покарань, додаючи більш м'які види покарання.

Іншим чином поліпшує становище особи закон, який більш широко визначає обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння, розширює підстави чи запроваджує нові види звільнення від кримінальної відповідальності та покарання, зменшує строки погашення і зняття судимості тощо.

Закон про кримінальну відповідальність, що частково пом'якшує кримінальну відповідальність або іншим чином поліпшує становище особи, а частково посилює кримінальну відповідальність або іншим чином погіршує становище особи, має зворотну дію у часі лише в тій частині, що пом'якшує кримінальну відповідальність або іншим чином поліпшує становище особи (ч. 3 ст. 5 КК України).

Закон про кримінальну відповідальність, що встановлює кримінальну протиправність діяння, посилює кримінальну відповідальність або іншим чином погіршує становище особи, не має зворотної дії в часі (ч. 2 ст. 5 КК України). Таким, що встановлює кримінальну протиправність (криміналізує) діяння, визнається закон, в якому: а) з'являється стаття Особливої частини КК України, що встановлює кримінальну відповідальність за діяння, яке раніше не визнавалося кримінальним правопорушенням; б) збільшено перелік ознак, за наявності яких настає кримінальна відповідальність; в) вилучені додаткові обмежувальні ознаки, лише за наявності яких настає кримінальна відповідальність.

Посилює кримінальну відповідальність закон, який передбачає більш суворе покарання: а) встановлює більш суворий вид покарання; б) передбачає мінімальну межу покарання вищу, ніж мінімум такого самого покарання у попередньому законі; в) за рівності мінімальних меж встановлює вищу максимальну межу того самого виду покарання; г) встановлює додаткове покарання; д) додаткове покарання, яке застосовувалося факультативно, передбачає як обов'язкове; е) в санкції визначає більш вузький перелік основних покарань, виключаючи більш м'які види покарання.

Іншим чином погіршує становище особи закон, який звужує коло обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння, звужує підстави чи скасовує певні види звільнення від кримінальної відповідальності та покарання, збільшує строки погашення і зняття судимості тощо.

Якщо після вчинення особою діяння, передбаченого КК України, закон про кримінальну відповідальність змінювався кілька разів, зворотну дію в часі має той закон, що скасовує кримінальну протиправність діяння, пом'якшує кримінальну відповідальність або іншим чином поліпшує становище особи (ч. 4 ст. 5 КК України).

8. Тлумачення закону про кримінальну відповідальність. Види тлумачення і їх характеристика. Тлумачення закону про кримінальну відповідальність Конституційним Судом України

Для з'ясування змісту закону про кримінальну відповідальність та його правильного застосування використовується його тлумачення. Тлумачення закону про кримінальну відповідальність можна розуміти як з'ясування змісту його норм та їх роз'яснення. Для запобігання спотворенню дійсного змісту закону в правозастосовній практиці мають дотримуватися відповідні правила, а саме тлумачення повинно здійснюватися у певних межах. Ці правила та межі, ступінь обов'язковості тлумачення залежать від його видів. Критеріями класифікації тлумачення можуть бути: а) обсяг тлумачення; б) способи тлумачення та в) суб'єкти тлумачення.

Тлумачення за своїм обсягом може бути буквальним (адекватним), обмежувальним та поширювальним. Буквальне (адекватне) –

це тлумачення, згідно з яким зміст кримінально-правової норми відповідає її словесному виразу (ч. 1 ст. 114 КК України – чітко встановлює предмет кримінального правопорушення (відомості, що становлять державну таємницю) та суб'єкта кримінального правопорушення (іноземець або особа без громадянства). Обмежувальне тлумачення має місце, коли зміст кримінально-правової норми є вузьким, ніж її вираз в тексті закону (суб'єктом кримінального правопорушення за ст. 304 КК України визнаються фізичні осудні або обмежено осудні особи, які досягли 18-річного віку (є повнолітніми), хоча ніде не міститься вказівка саме на такий вік кримінальної відповідальності). Поширювальне тлумачення надає закону більш широкий зміст, ніж це зрозуміло з його тексту (вказівка в статтях на «законодавство», під яким розуміються як закони, так й підзаконні нормативно-правові акти (ст. 263 КК України); використання оціночних понять – «грубе порушення», «особлива зухвалість», «винятковий цинізм» (ст. 296 КК України) тощо).

Способи тлумачення закону про кримінальну відповідальність об'єднують правила з'ясування його змісту, прийоми, які використовуються задля цього. У зв'язку з цим виділяють граматичне (філологічне), логічне, системне та історичне тлумачення. Під час граматичного (філологічного) тлумачення з'ясування змісту закону про кримінальну відповідальність здійснюється шляхом етимологічного аналізу термінів та понять, аналізу всього тексту, дотримуючись правил граматики, синтаксису, орфографії та пунктуації (наприклад, сполучник «або» в санкціях статей свідчить про їх альтернативність). Логічне тлумачення здійснюється на підставі правил формальної логіки (процес перекваліфікації дій з КК 1960 р. на КК 2001 р.). Системне тлумачення полягає у з'ясуванні змісту кримінально-правової норми шляхом зіставлення її з іншими нормами цієї та інших галузей права (для з'ясування змісту ст. 371 КК України необхідно звернутися до Кримінального процесуального кодексу України, в якому визначаються підстави застосування затримання, приводу, домашнього арешту або тримання під вартою). Історичне тлумачення закону про кримінальну відповідальність охоплює з'ясування умов, причин, різноманітних соціально-правових чинників, що зумовили встановлення кримінально-

правових заборон. Такий вид тлумачення дозволяє прогнозувати розвиток кримінального закону, уточнити зміст його норми, відзначити її відмінність або схожість стосовно аналогічних норм у різні історичні часи, більш конкретно з'ясувати завдання, які ставив законодавець, приймаючи або скасовуючи той чи інший закон про кримінальну відповідальність.

Залежно від суб'єкта виділяють тлумачення автентичне, легальне (офіційне), судове та наукове (доктринальне).

Автентичне тлумачення здійснюється органом, який видав закон про кримінальну відповідальність. В Україні це Верховна Рада України, але положення Конституції України не передбачають відповідного повноваження Верховної Ради України (ст. 85 КУ).

Легальне (офіційне) – це тлумачення, що здійснюється органом влади, уповноваженим на те законом. До прийняття Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» (№ 1401-VIII від 02.06.2016 р.) Конституцією України правом офіційного тлумачення законів, у тому числі кримінальних, був наділений Конституційний Суд України (далі – КСУ). Так, були прийняті, наприклад, Рішення КСУ у справі за конституційним зверненням гр-на Кузьменка В. Б. щодо офіційного тлумачення положення ч. 3 ст. 364 КК України (справа щодо застосування кваліфікуючої ознаки «працівник правоохоронного органу» до працівника державної виконавчої служби) від 18.04.2012 р. № 10-рп/2012; Рішення КСУ у справі за конституційним поданням Верховного Суду України та за конституційним зверненням гр-на Савчука М. М. про офіційне тлумачення положень КК України 1960 р. із змінами, внесеними Законом України «Про внесення змін до Кримінального, Кримінально-процесуального та Виправно-трудового кодексів України» від 22.02.2000 р. № 1483, щодо їх дії в часі у взаємозв'язку із положеннями ст. 8, ч. 1 ст. 58, п. 22 ч. 1 ст. 92, ч. 2 ст. 152, п. 1 розділу XV «Перехідні положення» Конституції України, ст. 73 Закону України «Про Конституційний Суд України», ч. 2 ст. 4, ч. 1, 3, 4 ст. 5, ч. 3 ст. 74 КК України 2001 р. (справа про заміну смертної кари довічним позбавленням волі) від 26.01.2011 р. № 1-рп/2011 та ін. Сьогодні Конституція України

передбачає право КСУ на тлумачення виключно Конституції України (п. 2 ст. 150 КУ).

Судове тлумачення – це найбільш поширене і найчастіше застосовуване тлумачення. Воно має два різновиди: а) казуальне, що дається судами будь-якої інстанції під час розгляду конкретної кримінальної справи. Таке тлумачення є обов'язковим у тій справі, в якій воно проводилося. Водночас Верховний Суд має право переглядати судові рішення з питань неоднакового застосування судом касаційної інстанції одних і тих самих норм кримінального закону щодо подібних суспільно небезпечних діянь, що спричинило ухвалення різних за змістом судових рішень (ч. 4 ст. 33, п. 1 ч. 1 ст. 445 КПК). Відповідна ухвала Верховного Суду є остаточною і не може бути оскарженою (ч. 2 ст. 454 КПК); б) правозастосовче, що дається в рекомендаціях Пленуму Верховного Суду з найбільш складних питань застосування КК України на підставі узагальнення судової практики. Особливе місце посідає тлумачення, яке здійснюється Європейським судом з прав людини (далі – ЄСПЛ). Відповідно до ст. 17 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» (№ 3477-IV від 23.02.2006 р.), українські суди застосовують при розгляді справ Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. і протоколи до неї та практику ЄСПЛ, який, хоча й не тлумачить актів національного законодавства, але, приймаючи рішення з конкретної справи, викладає своє розуміння змісту відповідних положень в аспекті дотримання прав людини та вказаної Конвенції.

Наукове (доктринальне) тлумачення – це роз'яснення змісту і меж дії закону науковими і навчальними установами, вченими і практиками, яке зосереджене у монографіях, навчальній літературі, наукових публікаціях, а також у науково-практичних коментарях, експертних оглядах і висновках. Подібне тлумачення не має обов'язкової сили, але виконує важливу роль у розвитку кримінального права.

9. Реформування кримінального законодавства України

Робочою групою з питань розвитку кримінального права, яка входить до складу Комісії з питань правової реформи, утвореної Указом Президента України № 584/2019 від 07 серпня 2019 р.,

розробляється новий Кримінальний кодекс України. Проект КК України містить Загальну та Особливу частини, які складаються з Книг та Розділів.

Загальна частина Проекту складається з 3-х Книг, які, своєю чергою, поділяються на розділи: Книга 1. Про Кримінальний кодекс України (містить 4 розділи); Книга 2. Про кримінальне правопорушення (10 розділів); Книга 3. Про кримінально-правові засоби та їх застосування (11 розділів).

Особлива частина Проекту складається з 8-ми Книг, які також поділяються на розділи: Книга 4. Кримінальні правопорушення проти людини (11 розділів); Книга 5. Кримінальні правопорушення проти публічного здоров'я (3 розділи); Книга 6. Кримінальні правопорушення проти економіки (5 розділів); Книга 7. Кримінальні правопорушення проти суспільства (9 розділів); Книга 8. Кримінальні правопорушення проти правосуддя (3 розділи); Книга 9. Кримінальні правопорушення проти держави (8 розділів); Книга 10. Кримінальні правопорушення проти порядку несення військової служби (6 розділів); Книга 11. Кримінальні правопорушення проти міжнародного правопорядку (5 розділів).

На відміну від чинного КК України, в Проекті визначаються принципи кримінального кодексу та міститься глосарій (визначення термінів). До принципів КК України розробники Проекту відносять: 1) принцип законності; 2) принцип юридичної визначеності; 3) принцип рівності; 4) принцип пропорційності; 5) принцип індивідуальності; 6) принцип гуманізму; 7) принцип однократності застосування кримінально-правових засобів; 8) принцип сумлінного виконання міжнародно-правових зобов'язань.

Запропонована законодавча модель, на думку її авторів, дозволить перейти до конструкції, основою якої є забезпечення прав людини на захист від свавільного втручання держави при вчиненні кримінального правопорушення та активна роль потерпілого. Існує суспільний запит на те, щоб від декларацій про гуманізм вітчизняного законодавства у відповідній сфері та необхідність повсякчасної уваги до прав потерпілого перейти до конкретних заходів, серед яких: 1) акцент на примирення учасників конфліктних відносин та вирішення ситуації з мінімально можливими репресіями, скрізь,

де це можливо, з урахуванням і публічних, і особистих інтересів потерпілого; 2) встановлення правила, згідно з яким будь-яке пом'якшення становища правопорушника (зокрема, застосування помилювання, угоди зі стороною обвинувачення, умовно-дострокове звільнення від покарання чи заміна його більш м'яким) здійснювалося лише з урахуванням позиції потерпілого та за умови відшкодування завданої шкоди; 3) включення до правових заходів, які застосовуються за публічні правопорушення, компенсаторних елементів (зокрема, сплати частини штрафу на користь потерпілого та у фонд відшкодування шкоди від правопорушень).

Нове кримінальне законодавство має бути побудоване з використанням сучасних досягнень законодавчої техніки, що забезпечить підвищення доступності його для сприйняття і розуміння населенням та істотно знизить можливості помилок чи зловживань при його застосуванні уповноваженими органами влади. Передбачається запровадження запобіжників від свавільного, необґрунтованого втручання в кримінальне законодавство про відповідальність за публічні правопорушення – особливий порядок внесення змін та доповнень, обов'язковість дотримання засад криміналізації, необхідність урахування і неможливість ігнорування категоризації кримінальних правопорушень.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Прийнятий Верховною Радою України або всеукраїнським референдумом нормативно-правовий акт, що містить кримінально-правові норми, які визначають вичерпний перелік кримінальних правопорушень, а також види, строки та розміри покарання, що можуть застосовуватись до осіб, які їх вчинили, – це:

- 1) Кодекс України про кримінальні правопорушення;
- 2) Кримінальний процесуальний кодекс України;
- 3) Кодекс України про адміністративні правопорушення;
- 4) Закон про кримінальну відповідальність;
- 5) Основний закон держави.

3. Чинний Кримінальний кодекс України прийнятий:

- 1) у 1960 році;
- 2) у 1991 році;
- 3) у 2001 році;
- 4) у 2011 році;
- 5) у 2021 році.

3. Чинний КК України набрав чинності:

- 1) 01 вересня 1960 року;
- 2) 05 квітня 1991 року;
- 3) 27 квітня 2017 року;
- 4) 01 вересня 2001 року;
- 5) 05 квітня 2021 року.

4. Чинний КК України має своїм завданням:

- 1) правове забезпечення охорони прав і свобод людини і громадянина, власності, громадського порядку та громадської

безпеки, довкілля, конституційного устрою України від кримінально-протиправних посягань, забезпечення миру і безпеки людства, а також запобігання кримінальним правопорушенням;

2) правове забезпечення охорони прав і свобод людини і громадянина, забезпечення миру і безпеки людства, а також запобігання злочинам;

3) визначення порядку здійснення кримінальних проваджень;

4) охорону прав та законних інтересів фізичних і юридичних осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, а також швидке і повне розкриття кримінальних проступків;

5) захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не зазнала необґрунтованого процесуального примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура.

5. Для здійснення свого завдання КК України визначає:

1) які особи можуть бути звільнені від кримінальної відповідальності;

2) які суспільно небезпечні діяння є кримінальними правопорушеннями та які покарання застосовуються до осіб, що їх вчинили;

3) розумні строки кримінального провадження;

4) загальні засади кримінального провадження;

5) основні терміни (поняття), які вживаються в законі про кримінальну відповідальність.

6. Систему КК України утворюють:

1) Загальна та Спеціальна частини;

2) Книги, розділи, статті;

3) Загальна та Особлива частини, а також Перелік майна, що не підлягає конфіскації;

- 4) Загальна, Особлива та Воєнна частини;
- 5) Загальна та Особлива частини, Прикінцеві та перехідні положення.

7. Як співвідносяться між собою поняття «кримінально-правова норма» та «стаття закону про кримінальну відповідальність»?

- 1) це тотожні поняття;
- 2) це поняття, близькі за значенням;
- 3) вони співвідносяться як зміст і форма;
- 4) ці поняття є несумісними;
- 5) жодна із наведених відповідей не є правильною.

8. Більшість норм Особливої частини КК України є:

- 1) уповноважувачими;
- 2) заохочувальними;
- 3) зобов'язувачими;
- 4) забороняючими;
- 5) нормами-дефініціями.

9. Структуру забороняючих кримінально-правових норм утворюють:

- 1) диспозиція та гіпотеза;
- 2) диспозиція, гіпотеза та санкція;
- 3) гіпотеза та санкція;
- 4) диспозиція та санкція;
- 5) жодна із наведених відповідей не є правильною.

10. Частина норми, яка визначає певне суспільно небезпечне діяння як кримінальне правопорушення, – це:

- 1) примітка;
- 2) диспозиція;
- 3) преамбула;
- 4) гіпотеза;
- 5) санкція.

11. Частина норми, яка визначає вид, строк, розмір покарання за певне кримінальне правопорушення, – це:

- 1) примітка;
- 2) диспозиція;
- 3) преамбула;
- 4) гіпотеза;
- 5) санкція.

12. Диспозиція, яка лише називає кримінальне правопорушення, але не вказує його ознак, – це:

- 1) описова диспозиція;
- 2) бланкетна диспозиція;
- 3) відсильна диспозиція;
- 4) проста диспозиція;
- 5) складна диспозиція.

13. Диспозиція, яка вказує на істотні ознаки кримінального правопорушення, – це:

- 1) описова диспозиція;
- 2) бланкетна диспозиція;
- 3) відсильна диспозиція;
- 4) проста диспозиція;
- 5) змішана диспозиція.

14. Диспозиція, яка для з'ясування ознак кримінального правопорушення містить посилання на інші норми цього ж закону про кримінальну відповідальність, – це:

- 1) описова диспозиція;
- 2) бланкетна диспозиція;
- 3) відсильна диспозиція;
- 4) проста диспозиція;
- 5) складна диспозиція.

15. Диспозиція, яка для з'ясування ознак кримінального правопорушення містить посилання на інший нормативно-правовий акт, – це:

- 1) описова диспозиція;

- 2) бланкетна диспозиція;
- 3) відсильна диспозиція;
- 4) проста диспозиція;
- 5) змішана диспозиція.

16. Якого виду диспозицій не існує?

- 1) відсильної;
- 2) бланкетної;
- 3) простої;
- 4) альтернативної;
- 5) описової.

17. Диспозиція ч. 1 ст. 187 КК України «Напад з метою заволодіння чужим майном, поєднаний із насильством, небезпечним для життя чи здоров'я особи, яка зазнала нападу, або з погрозою застосування такого насильства (розбій), – це:

- 1) описова диспозиція;
- 2) бланкетна диспозиція;
- 3) відсильна диспозиція;
- 4) проста диспозиція;
- 5) змішана диспозиція.

18. Диспозиція ч. 1 ст. 286 КК України «Порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особою, яка керує транспортним засобом, що спричинило потерпілому середньої тяжкості тілесне ушкодження», – це:

- 1) описова диспозиція;
- 2) бланкетна диспозиція;
- 3) відсильна диспозиція;
- 4) проста диспозиція;
- 5) змішана диспозиція.

19. Окрім диспозиції та санкції, статті Особливої частини можуть також містити:

- 1) вступну частину;
- 2) преамбулу;

- 3) примітку;
- 4) резолюцію;
- 5) гіпотезу.

20. Які виділяють види санкцій забороняючих кримінально-правових норм залежно від кількості основних покарань, які ними передбачені?

- 1) альтернативні та безальтернативні;
- 2) відносно визначені та абсолютно визначені;
- 3) прості та кумулятивні;
- 4) конкретизовані та неконкретизовані;
- 5) основні та додаткові.

21. Які виділяють види санкцій забороняючих кримінально-правових норм залежно від того, чи передбачені ними додаткові покарання, чи ні?

- 1) альтернативні та безальтернативні;
- 2) відносно визначені та абсолютно визначені;
- 3) прості та кумулятивні;
- 4) конкретизовані та неконкретизовані;
- 5) основні та додаткові.

22. Які виділяють види санкцій забороняючих кримінально-правових норм залежно від ступеня визначеності строків та розмірів покарань, які ними передбачені?

- 1) альтернативні та безальтернативні;
- 2) відносно визначені та абсолютно визначені;
- 3) прості та кумулятивні;
- 4) конкретизовані та неконкретизовані;
- 5) основні та додаткові.

23. Санкція ч. 2 ст. 185 КК України «карається арештом на строк від трьох до шести місяців або обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк» є:

- 1) абсолютно визначеною та альтернативною;

- 2) відносно визначеною та кумулятивною;
- 3) простою та безальтернативною;
- 4) відносно визначеною та альтернативною;
- 5) абсолютно визначеною, безальтернативною та кумулятивною.

24. Санкція ч. 6 ст. 152 КК України «караються позбавленням волі на строк п'ятнадцять років або довічним позбавленням волі» є:

- 1) абсолютно визначеною та альтернативною;
- 2) відносно визначеною та кумулятивною;
- 3) простою та безальтернативною;
- 4) відносно визначеною та альтернативною;
- 5) абсолютно визначеною, безальтернативною та кумулятивною.

25. Санкція ч. 1 ст. 149 КК України «караються позбавленням волі на строк від трьох до восьми років» є:

- 1) абсолютно визначеною та безальтернативною;
- 2) відносно визначеною та кумулятивною;
- 3) простою та безальтернативною;
- 4) відносно визначеною та безальтернативною;
- 5) абсолютно визначеною, альтернативною та кумулятивною.

26. Санкція ч. 1 ст. 150 КК України «карається арештом на строк до шести місяців або обмеженням волі на строк до трьох років, з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років» є:

- 1) абсолютно визначеною та альтернативною;
- 2) відносно визначеною, альтернативною та кумулятивною;
- 3) простою та безальтернативною;
- 4) відносно визначеною та альтернативною;
- 5) абсолютно визначеною, альтернативною та кумулятивною.

27. Більшість санкцій забороняючих кримінально-правових норм є:

- 1) відносно визначеними;
- 2) абсолютно визначеними;
- 3) неконкретизованими;
- 4) описовими;
- 5) бланкетними.

28. Кримінально-правова норма, яка вказує на склад кримінального правопорушення та встановлює види, строки та розміри покарання за нього, належить до:

- 1) уповноважуючих кримінально-правових норм;
- 2) зобов'язуючих кримінально-правових норм;
- 3) заохочуючих кримінально-правових норм;
- 4) забороняючих кримінально-правових норм;
- 5) норм-дефініцій.

29. Кримінально-правова норма, яка надає особі чи уповноваженому органу право вчинити (чи не вчинити) певну дію, належить до:

- 1) уповноважуючих кримінально-правових норм;
- 2) зобов'язуючих кримінально-правових норм;
- 3) заохочуючих кримінально-правових норм;
- 4) забороняючих кримінально-правових норм;
- 5) норм-дефініцій.

30. Кримінально-правова норма, яка встановлює обов'язок особи чи уповноваженого органу вчинити (чи не вчинити) певну дію, належить до:

- 1) уповноважуючих кримінально-правових норм;
- 2) зобов'язуючих кримінально-правових норм;
- 3) заохочуючих кримінально-правових норм;
- 4) забороняючих кримінально-правових норм;
- 5) норм-дефініцій.

31. Кримінально-правова норма, яка визначає певне кримінально-правове поняття, належить до:

- 1) уповноважуючих кримінально-правових норм;

- 2) зобов'язуючих кримінально-правових норм;
- 3) заохочуючих кримінально-правових норм;
- 4) забороняючих кримінально-правових норм;
- 5) норм-дефініцій.

32. Кримінально-правова норма, яка встановлює підстави та умови звільнення особи від кримінальної відповідальності, належить до:

- 1) уповноважуючих кримінально-правових норм;
- 2) зобов'язуючих кримінально-правових норм;
- 3) заохочуючих кримінально-правових норм;
- 4) забороняючих кримінально-правових норм;
- 5) норм-дефініцій.

33. Закон про кримінальну відповідальність набирає чинності:

- 1) з моменту його прийняття;
- 2) з моменту його підписання Президентом України;
- 3) з дня його оприлюднення на сайті Верховної Ради України;
- 4) через 10 днів з дня його офіційного оприлюднення, якщо інше не передбачено самим законом, але не раніше дня його опублікування;
- 5) через 10 днів з дня його опублікування, якщо інше не передбачено самим законом.

34. Кримінальна протиправність і караність діяння визначаються законом про кримінальну відповідальність, який:

- 1) набрав чинності після вчинення цього діяння;
- 2) набрав чинності через 10 днів після вчинення цього діяння;
- 3) втратив чинність до вчинення цього діяння;
- 4) діяв на час вчинення цього діяння;
- 5) був прийнятий до вчинення цього діяння.

35. Часом вчинення кримінального правопорушення визнається:

- 1) час початку готування до кримінального правопорушення;

2) час вчинення особою дії чи бездіяльності, передбаченої законом про кримінальну відповідальність;

3) час настання суспільно небезпечних наслідків, передбачених законом про кримінальну відповідальність;

4) час повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення;

5) час набрання законної сили обвинувальним вироком суду.

36. За загальним правилом, передбаченим ст. 58 Конституції України, закон про кримінальну відповідальність:

1) має зворотну дію в часі;

2) не має зворотної дії в часі;

3) має як пряму, так і зворотну дію в часі;

4) має лише пряму дію в часі і не може за жодних умов мати зворотної дії в часі.

37. Який закон про кримінальну відповідальність має зворотну дію у часі?

1) всі закони про кримінальну відповідальність мають зворотну дію у часі;

2) жоден закон про кримінальну відповідальність не має зворотної дії у часі;

3) такий, що встановлює кримінальну протиправність діяння та посилює покарання;

4) такий, що пом'якшує кримінальну відповідальність чи скасовує кримінальну протиправність діяння;

5) лише проміжний кримінальний закон має зворотну дію в часі.

38. Який закон про кримінальну відповідальність називається проміжним?

1) закон, який діяв після вчинення діяння, але до розгляду справи у суді;

2) закон, який діяв до вчинення діяння, але був скасований як такий, що суперечить нормам міжнародного права;

3) закон, який діяв до вчинення діяння, але був скасований до розгляду справи;

- 4) закон, який діє протягом певного проміжку часу;
- 5) лише чинний Кримінальний кодекс України називається проміжним.

39. Зворотна дія закону про кримінальну відповідальність у часі – це:

1) заборона поширення нового кримінального закону, яким скасована кримінальна протиправність діяння, пом'якшена кримінальна відповідальність або іншим чином поліпшене становище особи, на осіб, які вчинили кримінальне правопорушення до набрання таким законом чинності;

2) поширення нового кримінального закону, яким скасована кримінальна протиправність діяння, пом'якшена кримінальна відповідальність або іншим чином поліпшене становище особи, на усіх потенційних правопорушників;

3) поширення нового кримінального закону, що встановлює кримінальну протиправність діяння, посилює кримінальну відповідальність або іншим чином погіршує становище особи, на осіб, які вчинили кримінальні правопорушення до набрання таким законом чинності;

4) поширення нового кримінального закону, яким скасована кримінальна протиправність діяння, пом'якшена кримінальна відповідальність або іншим чином поліпшене становище особи, на осіб, які вчинили кримінальні правопорушення до набрання таким законом чинності;

5) зворотної дії закону про кримінальну відповідальність не існує.

40. В яких випадках виникає зворотна дія закону про кримінальну відповідальність?

1) у всіх без винятку випадках після прийняття нового закону;

2) у випадках, зазначених в інших нормативних актах;

3) у випадках, коли новий закон посилює відповідальність і покарання;

4) у випадках, коли новий закон усуває кримінальну протиправність або караність діяння, пом'якшує покарання відповідаль-

ність або іншим чином поліпшує становище особи, яка вчинила кримінальне правопорушення;

5) у випадках, вичерпний перелік яких передбачений Кримінальним процесуальним кодексом України.

41. На яких осіб поширюється зворотна дія закону про кримінальну відповідальність в часі?

1) на осіб, які вчинили відповідні діяння після втрати таким законом чинності;

2) на осіб, які вчинили малозначні діяння;

3) на осіб, які вчинили відповідні діяння до набрання таким законом чинності, у тому числі на осіб, які відбувають покарання або відбули покарання, але мають судимість;

4) на осіб, які вчинили діяння, за вчинення яких згідно з новим законом посилена кримінальна відповідальність;

5) на осіб, які вчинили відповідні діяння до набрання таким законом чинності, окрім осіб, які відбувають покарання або відбули покарання, але мають судимість.

42. Якщо строк набрання чинності законом про кримінальну відповідальність визначено вказівкою на день його опублікування, він вважається чинним:

1) з початку (з 00 годин) доби, наступної за днем його опублікування;

2) з початку (з 00 годин) дня його опублікування;

3) з 12 години дня його опублікування;

4) з 9 години дня його опублікування;

5) набрання чинності законом про кримінальну відповідальність не може бути визначене вказівкою на день його опублікування.

43. Якщо строк набрання чинності законом про кримінальну відповідальність визначено вказівкою на конкретну дату, він вважається чинним:

1) з початку (з 00 годин) доби, наступної за вказаною у ньому датою;

2) з початку (з 00 годин) вказаної у ньому дати;

- 3) з 12 години вказаної дати;
- 4) з 9 години вказаної дати;
- 5) набрання чинності законом про кримінальну відповідальність не може бути визначене вказівкою на конкретну дату.

44. Закон про кримінальну відповідальність втрачає свою чинність унаслідок:

- 1) скасування його Президентом України;
- 2) скасування його Кабінетом Міністрів України;
- 3) скасування його Верховним Судом;
- 4) закінчення строку, на який він був прийнятий;
- 5) визнання його нечинним Радою національної безпеки та оборони України.

45. Особа, засуджена за діяння, караність якого усунена законом про кримінальну відповідальність:

- 1) не підлягає звільненню від призначеного покарання;
- 2) може бути звільнена від призначеного покарання за рішенням суду;
- 3) підлягає негайному звільненню від призначеного судом покарання;
- 4) підлягає умовно-достроковому звільненню;
- 5) підлягає звільненню від призначеного покарання, якщо вона довела своє виправлення.

46. У випадку набрання чинності законом про кримінальну відповідальність, що пом'якшує покарання, призначене засудженому покарання, що перевищує санкцію нового закону:

- 1) може бути знижене за клопотанням засудженого;
- 2) зниженню не підлягає;
- 3) знижується до максимальної межі покарання, встановленої санкцією нового закону;
- 4) знижується до мінімальної межі покарання, встановленої санкцією нового закону;
- 5) знижується до максимальної межі покарання, встановленої санкцією нового закону, якщо засуджений довів своє виправлення.

47. Проміжний закон про кримінальну відповідальність:

- 1) не застосовується;
- 2) застосовується, якщо він встановлює кримінальну протиправність діяння;
- 3) застосовується, якщо у ньому це прямо передбачено;
- 4) застосовується, якщо він скасовує кримінальну протиправність діяння;
- 5) завжди застосовується.

48. Які принципи чинності закону про кримінальну відповідальність у просторі передбачає КК України?

- 1) територіальний, реальний, міжнародний;
- 2) громадянства та універсальний;
- 3) універсальний, громадянства, реальний;
- 4) територіальний, громадянства, універсальний, реальний;
- 5) КК України не передбачає принципів чинності закону про кримінальну відповідальність у просторі.

49. Місцем вчинення кримінального правопорушення визнається:

- 1) приміщення, в якому було приховано правопорушника або предмети, здобуті кримінально протиправним шляхом;
- 2) певна територія або інше місце, де вчинюється суспільно небезпечне діяння і настають його суспільно небезпечні наслідки;
- 3) територія, на якій було затримано кримінального правопорушника;
- 4) територія України;
- 5) місце проживання потерпілого.

50. Кримінальне правопорушення визнається вчиненим на території України, якщо (оберіть найбільш правильну відповідь):

- 1) його було почато, продовжено, закінчено та припинено на території України;
- 2) його було почато, продовжено, закінчено або припинено на території України;

- 3) його було закінчено або припинено на території України;
- 4) якщо один із його співучасників є громадянином України;
- 5) його було почато або продовжено на території України.

51. Кримінальне правопорушення визнається вчиненим на території України, якщо:

- 1) його було почато, продовжено, закінчено та припинено на території іноземної держави;
- 2) його виконавець або хоча б один із співучасників діяв на території України;
- 3) його виконавець є громадянином України;
- 4) хоча б один із співучасників є громадянином України;
- 5) усі його співучасники є громадянами України.

52. Як вирішується питання кримінальної відповідальності щодо громадянина України, який вчинив кримінальне правопорушення за її межами?

- 1) він не підлягає відповідальності за КК України;
- 2) він підлягає відповідальності лише за КК України;
- 3) питання про кримінальну відповідальність такої особи в Україні вирішується у кожному конкретному випадку судом;
- 4) він підлягає відповідальності за КК України, якщо інше не передбачено міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України;
- 5) він підлягає відповідальності за КК України лише у тому випадку, якщо він зазнав кримінального покарання за межами України.

53. Як вирішується питання застосування закону про кримінальну відповідальність за аналогією відповідно до чинного КК України?

- 1) таке застосування заборонене;
- 2) таке застосування дозволене;
- 3) таке застосування рекомендоване згідно з постановою Пленуму Верховного Суду;

4) таке застосування рекомендоване Європейським судом з прав людини;

5) питання про застосування кримінального закону за аналогією вирішується у кожному конкретному випадку на розсуд суду.

54. Як вирішується питання кримінальної відповідальності особи без громадянства, що не проживає постійно в Україні, за вчинене за її межами кримінальне правопорушення?

1) така особа підлягає в Україні відповідальності за КК України;

2) така особа підлягає в Україні відповідальності за КК України лише у випадках, передбачених міжнародними договорами, або якщо вона вчинила передбачені КК України тяжкі або особливо тяжкі злочини проти прав і свобод громадян України або інтересів України;

3) така особа підлягає в Україні відповідальності за КК України лише у випадках, передбачених міжнародними договорами.

4) така особа не підлягає в Україні відповідальності за КК України, якщо вона вчинила передбачені КК України особливо тяжкі злочини проти прав і свобод громадян України або інтересів України;

5) така особа за жодних умов не може підлягати кримінальній відповідальності за КК України.

55. На яких осіб поширюється територіальний принцип чинності в просторі закону про кримінальну відповідальність?

1) на окремих осіб, які вчинили кримінальні правопорушення на території України;

2) на всіх осіб, які вчинили кримінальні правопорушення на території країн Євросоюзу;

3) на всіх осіб, які не вчиняли кримінальні правопорушення;

4) на всіх осіб, які вчинили кримінальні правопорушення на території України;

5) на всіх громадян України, незалежно від того, на якій території вони вчинили кримінальне правопорушення.

56. У чому полягає реальний принцип чинності закону про кримінальну відповідальність у просторі (ст. 8 КК України)?

1) усі особи, що вчинили кримінальне правопорушення за межами території України, підлягають відповідальності за КК України;

2) тільки іноземці або особи без громадянства, які вчинили кримінальне правопорушення за межами території України, підлягають відповідальності за КК України;

3) іноземці або особи без громадянства, що не проживають постійно в Україні, які вчинили кримінальні правопорушення за її межами, підлягають відповідальності за КК України у випадках, передбачених міжнародними договорами, або якщо вони вчинили передбачені цим Кодексом тяжкі або особливо тяжкі злочини проти прав і свобод громадян України або інтересів України;

4) усі особи, що вчинили кримінальні правопорушення за межами території України, у жодному разі не підлягають відповідальності за КК України;

5) реальний принцип чинності у просторі в КК України не закріплений.

57. Як враховується вирок суду іноземної держави, якщо особа була засуджена за кримінальне правопорушення, вчинене нею за межами України, та знову вчинила кримінальне правопорушення на території України?

1) завжди повинен враховуватися судом;

2) може бути врахований судом;

3) не враховується судом;

4) враховується судом залежно від ступеня тяжкості кримінального правопорушення;

5) не враховується судом, якщо особа довела своє виправлення.

58. Що таке екстрадиція?

1) повернення осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, на батьківщину;

2) видача осіб, які вчинили кримінальне правопорушення;

- 3) договір між державами про делімітацію кордонів;
- 4) мирне вирішення спірного питання між державами;
- 5) колишня традиція, яка уже не підлягає застосуванню.

59. Чи можуть бути видані іноземній державі для притягнення до кримінальної відповідальності та віддання до суду громадяни України?

- 1) так;
- 2) ні;
- 3) можуть за наявності запиту;
- 4) можуть, якщо є клопотання Мін'юсту запитуючої держави;
- 5) можуть, але лише за їхньою згодою.

60. До території України належить:

- 1) відкрите море;
- 2) будь-які судна під прапором України, незалежно від того, де вони знаходяться;
- 3) науково-дослідні антарктичні станції України;
- 4) повітряний простір України;
- 5) жодна з наведених відповідей не є правильною.

61. Рецидив кримінальних правопорушень, невідбуте покарання або інші правові наслідки вироку суду іноземної держави, яким особа була засуджена за кримінальне правопорушення, вчинене за межами України, не враховується:

- 1) при кваліфікації нового кримінального правопорушення;
- 2) при призначенні покарання за нове кримінальне правопорушення;
- 3) при звільненні цієї особи від кримінальної відповідальності за нове кримінальне правопорушення;
- 4) при звільненні такої особи від покарання;
- 5) при встановленні факту вчинення цією особою нового кримінального правопорушення на території України.

62. На приписані до портів України невійськові кораблі, які ходять під прапором України, поширює свою чинність за-

кон України про кримінальну відповідальність, коли вони перебувають:

- 1) у портах іноземних держав;
- 2) у відкритому морі;
- 3) у внутрішніх водах іноземних держав;
- 4) будь-де;
- 5) у територіальному морі іноземних держав.

63. Чи може дипломатичний представник іноземної держави у випадку вчинення ним кримінального правопорушення на території України підлягати відповідальності за КК України?

- 1) так, може;
- 2) може у випадку вчинення ним шпигунства;
- 3) може лише у випадку, якщо він вчинив особливо тяжкий злочин проти держави;
- 4) може у випадку вчинення ним кримінального правопорушення, не пов'язаного із виконанням службових обов'язків;
- 5) питання щодо його відповідальності вирішується дипломатичним шляхом.

64. Іноземці, які вчинили кримінальні правопорушення на території України:

- 1) за жодних умов не підлягають кримінальній відповідальності за КК України;
- 2) підлягають кримінальній відповідальності за КК України лише у випадках, передбачених міжнародними договорами;
- 3) підлягають кримінальній відповідальності за КК України;
- 4) підлягають кримінальній відповідальності за КК України лише у випадку, якщо вони вчинили особливо тяжкий злочин проти держави;
- 5) підлягають кримінальній відповідальності за КК України лише у випадку, якщо вони вчинили тяжкі або особливо тяжкі злочини.

65. Тлумачення закону про кримінальну відповідальність поділяється за обсягом на такі види:

- 1) офіційне та неофіційне;
- 2) буквальне, обмежувальне та поширювальне;
- 3) логічне та граматичне;
- 4) доктринальне та буденне;
- 5) судове та наукове.

66. Тлумачення закону про кримінальну відповідальність поділяється за способом на такі види:

- 1) офіційне та неофіційне;
- 2) буквальне, обмежувальне та поширювальне;
- 3) логічне, граматичне, системне та історичне;
- 4) доктринальне та буденне;
- 5) судове та наукове.

67. Тлумачення закону про кримінальну відповідальність поділяється за суб'єктом на такі види:

- 1) автентичне, офіційне (легальне), судове та наукове (доктринальне);
- 2) буквальне, обмежувальне та поширювальне;
- 3) логічне, граматичне, системне та історичне;
- 4) доктринальне та буденне;
- 5) казуальне та правозастосовне.

68. Судове тлумачення закону про кримінальну відповідальність поділяється на такі види:

- 1) автентичне, офіційне (легальне), судове та наукове (доктринальне);
- 2) буквальне, обмежувальне та поширювальне;
- 3) логічне, граматичне, системне та історичне;
- 4) доктринальне та буденне;
- 5) казуальне та правозастосовне.

69. До якого виду тлумачення закону про кримінальну відповідальність належать роз'яснення, що містяться у поста-

новах Пленуму Верховного суду, присвячених практиці його застосування?

- 1) автентичне;
- 2) буквальне;
- 3) казуальне;
- 4) доктринальне;
- 5) правозастосовне.

ЗАДАЧІ

Задача 1. Ознайомтесь зі змістом указаних у таблиці кримінально-правових норм, визначте вид їх диспозицій та позначте його, заповнивши таблицю (зразок заповнення подано у першій графі):

Кримінально- правова норма	Вид диспозиції			
	Проста	Описова	Відсильна	Бланкетна
ч. 1 ст. 185 КК України		√		
ч. 1 ст. 111 КК України				
ч. 1 ст. 115 КК України				
ч. 1 ст. 119 КК України				
ч. 1 ст. 122 КК України				
ч. 1 ст. 143 КК України				
ч. 1 ст. 150 КК України				
ч. 1 ст. 286 КК України				

Задача 2. Ознайомтесь зі змістом указаних у таблиці кримінально-правових норм, визначте види їх санкцій та позначте їх, заповнивши таблицю (зразок заповнення подано у першій графі):

Кримінально- правова норма	Вид санкції			
	Альтер- нативна	Безальтер- нативна	Відносно визначена	Абсолютно визначена
ч. 1 ст. 185 КК України	✓		✓	
ч. 1 ст. 111 ¹ КК України				
ч. 1 ст. 115 КК України				
ч. 1 ст. 119 КК України				
ч. 1 ст. 122 КК України				
ч. 6 ст. 152 КК України				
ч. 2 ст. 162 КК України				
ч. 1 ст. 289 КК України				

Задача 3. Громадянин іноземної держави Орбан, працюючи на іноземному невійськовому судні, яке стояло у порту м. Миколаїв, незадоволений низькими темпами розвантажувальних робіт, умисно завдав легких тілесних ушкоджень працівнику порту – громадянину України Парасюку.

Чи може бути Орбан притягнений до кримінальної відповідальності за КК України?

Варіант 1. Судно було військовим.

Варіант 2. Орбан був особою без громадянства.

Варіант 3. Судно було військовим, а Орбан був громадянином України.

Задача 4. Санкція статті, за якою був засуджений Лобода, передбачала як обов'язкове додаткове покарання конфіскацію майна. Суд призначив Лободі це додаткове покарання. Під час відбування Лободою покарання були внесені зміни до КК України, яким додаткове покарання у виді конфіскації майна було передбачене як факультативне (необов'язкове).

Чи підлягає перегляду вирок суду в частині призначення додаткового покарання?

Варіант 1. Санкція статті, за якою був засуджений Лобода, передбачала конфіскацію майна в якості необов'язкового додаткового покарання. Суд не призначав це додаткове покарання Лободі. Під час відбування Лободою покарання були внесені зміни до КК України, яким додаткове покарання у виді конфіскації майна було визнано обов'язковим.

Задача 5. Громадянин України Титаренко, подорожуючи на власному автомобілі територією Польщі, внаслідок порушення правил обгону зіткнувся із зустрічним автомобілем, заподіявши його водію тяжкі тілесні ушкодження. За це правопорушення він був засуджений польським судом до позбавлення волі. Відбувши покарання, Титаренко повернувся в Україну.

Чи підлягає Титаренко відповідальності за це кримінальне правопорушення за КК України?

Варіант 1. Після вчинення ДТП Титаренко втік на територію України.

Варіант 2. Титаренко був особою без громадянства та одразу після ДТП втік на територію України.

Задача 6. Бекрій, який є особою без громадянства та постійно проживає в Україні, поїхав до Чехії, де вчинив вбивство. В Чехії він не був притягнутий до кримінальної відповідальності та повернувся в Україну. Правоохоронні органи Чехії звернулися до України з проханням про видачу Бекрія для притягнення його до кримінальної відповідальності за законодавством Чехії.

Як слід вирішити справу?

Варіант 1. Бекрій є громадянином України.

Варіант 2. Бекрій є громадянином Білорусії.

Варіант 3. Бекрій є громадянином Чехії.

Задача 7. Громадянин України Сердюк, знаходячись у м. Краків, у ресторані заподіяв громадянину Польщі умисне тяжке тілесне ушкодження. В Польщі він затриманий не був і повернувся додому.

Як має вирішуватися питання про відповідальність Сердюка?

Варіант 1. Сердюк був громадянином Молдови і після вчиненого у м. Краків умисного тяжкого тілесного ушкодження виїхав в Україну.

Задача 8. Член адміністративно-технічного персоналу одного із акредитованих у м. Києві дипломатичних представництв Джек Адамс і його дружина, громадянка України Наталія Адамс, упродовж тривалого часу збирали і передавали іноземній розвідці відомості, що становлять державну таємницю.

Чи підлягають Джек та Наталія Адамс кримінальній відповідальності за КК України?

Варіант 1. Джек Адамс був послом іноземної держави в Україні.

Задача 9. Антонюк, особа без громадянства, відбув у Казахстані покарання за хуліганство і переїхав до України, де знову вчинив хуліганство, що супроводжувалось особливою зухвалістю. Дії Антонюка було кваліфіковано за ч. 3 ст. 296 КК України як «хуліганство, вчинене особою, раніше судимою за хуліганство». Антонюк оскаржив вирок як такий, що суперечить положенням КК України про відповідальність за кримінальне правопорушення, вчинене за межами України.

Як слід вирішити справу?

Задача 10. Гаврилюк, який був особою без громадянства та постійно проживав у м. Луцьк, на власному автомобілі мандрував Німеччиною, де грубо порушив правила безпеки руху автотранспорту і вчинив наїзд на пішохода, смертельно травмувавши його. Суд Німеччини засудив Гаврилюка до 7 років позбавлення волі.

Які правові наслідки тягне факт засудження Гаврилюка судом Німеччини?

Задача 11. Консульський службовець розташованої у м. Львові консульської установи іноземної держави Зайшлий був очевидцем вчиненого на вулиці м. Львова вбивства. Від давання показань Зайшлий відмовився як під час досудового слідства, так і під час судового розгляду.

Чи може бути Зайшлий притягнений до кримінальної відповідальності за відмову від давання показань за ст. 385 КК України? Чи залежить відповідь на це питання від громадянства Зайшлиго?

Варіант 1. Зайшлий був членом дипломатичного персоналу дипломатичного представництва іноземної держави.

Задача 12. Під час розслідування кримінального провадження про розбій, вчинений громадянином Молдови Чаусом у м. Чернівці, було встановлено, що він також вчинив на території Молдови зґвалтування неповнолітньої громадянки України Залецької.

Чи підлягає Чаус відповідальності за КК України за обидва ці кримінальні правопорушення (розбій та зґвалтування)?

Варіант 1. Залецька була громадянкою Молдови.

Варіант 2. Залецька була особою без громадянства.

Варіант 3. Чаус був громадянином України.

Варіант 4. Чаус був особою без громадянства і постійно проживав у Молдові.

Задача 13. Верховна Рада України 14.07.2020 р. прийняла Закон України № 768-IX «Про державне регулювання діяльності щодо організації та проведення азартних ігор». Згідно з пп. 2 п. 7 Прикінцевих та перехідних положень цього закону (див. Додаток 1), КК України було доповнено статтею 365³, якою встановлено відповідальність за бездіяльність працівника правоохоронного органу щодо незаконної діяльності з організації або проведення азартних ігор, лотерей. Цим же Законом передбачено нову редакцію ст. 203² КК України «Незаконна діяльність з організації або проведення азартних ігор, лотерей».

Проаналізуйте, чи відповідає таке внесення змін до закону про кримінальну відповідальність вимогам ч. 6 ст. 3 КК України? Відповідь аргументуйте.

З'ясуйте, коли ст. 3 КК України було доповнено частиною шостою?

Коли набрала чинності ця кримінально-правова норма (ч. 6 ст. 3 КК України)?

Задача 14. Верховна Рада України 30.03.2021 р. прийняла Закон України № 1357-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення окремих питань виконання військового обов'язку та ведення військового обліку». Цим законом було внесено низку змін до КК України (див. Додаток 2).

Проаналізуйте, чи відповідає таке внесення змін до закону про кримінальну відповідальність вимогам ч. 6 ст. 3 КК України? Відповідь аргументуйте.

Задача 15. Верховна Рада України 18.02.2021 р. прийняла Закон України № 1256-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо імплементації Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства (Ланцаротської конвенції)». Цим законом було внесено низку змін до КК України (див. Додаток 3).

Проаналізуйте, чи відповідає таке внесення змін до закону про кримінальну відповідальність вимогам ч. 6 ст. 3 КК України? Відповідь аргументуйте.

Чи мають зворотну дію кримінально-правові норми, що були внесені до КК цим законом? Якщо так, то які саме з цих норм мають зворотну дію?

Задача 16. Верховна Рада України 03.03.2022 р. прийняла Закон України № 2108-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність». Цим законом було внесено низку змін до КК України (див. Додаток 4).

Проаналізуйте, чи відповідає таке внесення змін до закону про кримінальну відповідальність вимогам ч. 6 ст. 3 КК України? Відповідь аргументуйте.

Ознайомтесь із змістом ст. 111¹ КК України «Колабораційна діяльність».

Чи мають зворотну дію кримінально-правові норми, що були внесені до КК законом № 2108-IX?

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. Що є джерелом кримінального права?
2. Які є види джерел кримінального права?
3. Що таке закон про кримінальну відповідальність?
4. Назвіть ознаки закону про кримінальну відповідальність.
5. Як співвідносяться терміни «закон про кримінальну відповідальність», «кримінальний закон», «кримінальний кодекс», «кримінальне законодавство», «кримінальне право»?
6. Визначте систему чинного Кримінального кодексу України.
7. Назвіть структуру статей Загальної та Особливої частин КК України.
8. Що таке диспозиція кримінально-правової норми?
9. Які існують види диспозицій кримінально-правових норм?
10. Що таке санкція кримінально-правової норми?
11. Які існують види санкцій кримінально-правових норм?
12. Як співвідносяться стаття закону про кримінальну відповідальність і кримінально-правова норма?
13. Які існують види кримінально-правових норм?
14. Які є принципи дії закону про кримінальну відповідальність в просторі?
15. Що є місцем вчинення кримінального правопорушення?
16. Яке кримінальне правопорушення визнається таким, що вчинене на території України?
17. Які є принципи дії закону про кримінальну відповідальність щодо осіб?
18. В чому полягає принцип громадянства?
19. В чому полягає універсальний принцип?
20. В чому полягає реальний принцип?
21. Які є правові наслідки засудження особи за межами України?

22. Як діє закон про кримінальну відповідальність у часі?
23. Яким чином відбувається набрання чинності законом про кримінальну відповідальність?
24. Яким чином відбувається втрата чинності законом про кримінальну відповідальність?
25. Що є часом вчинення кримінального правопорушення?
26. Які існують умови зворотної дії закону про кримінальну відповідальність у часі?
27. Що таке проміжний закон про кримінальну відповідальність?
28. Як діє проміжний закон про кримінальну відповідальність?
29. Що таке тлумачення закону про кримінальну відповідальність?
30. Які існують види тлумачення закону про кримінальну відповідальність?

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23.02.2006 р. № 3477-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15#Text>.
2. Про громадянство України : Закон України від 18.01.2001 р. № 2235-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2235-14#Text>.
3. Про державний кордон України : Закон України від 04.11.1991 р. № 1777-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1777-12#Text>.
4. Про міжнародні договори України : Закон України від 29.06.2004 р. № 1906-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text>.
5. Положення про дипломатичні представництва та консульські установи іноземних держав в Україні : затверджено Указом Президента України від 10.06.1993 р. № 198/93. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/198/93#Text>.
6. Рішення КСУ у справі про зворотну дію в часі законів та інших нормативно-правових актів № 1рп/99 від 09.02.1999 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-99#Text>.
7. Рішення КСУ у справі про заміну смертної кари довічним позбавленням волі № 1-рп/2011 від 26.01.2011 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-11#Text>.
8. Проект Кримінального кодексу України станом на 22.05.2023 р. URL: <https://newcriminalcode.org.ua/criminal-code>.
9. Балобанова Д. О. Динаміка кримінального права: доктринальні положення : монографія. Одеса, 2020. 358 с.
10. Броневицька О. М. Відповідність кримінального законодавства України чинним міжнародним договорам : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Львів, 2011. 18 с.
11. Гацелюк В. О. Криміналізація суспільно небезпечних діянь протягом дії Кримінального кодексу України 2001 року: останні сюжети на фоні загальної палітри законодавчих рішень. Київ, 2021. 228 с.
12. Книженко О. О. Санкції у кримінальному праві. Харків, 2011. 336 с.
13. Коржанський М. Й. Уголовний Закон України (наукова модель) : монографія. Донецьк, 2004. 200 с.

14. Локтіонова В. В. Закон України про кримінальну відповідальність : навчальний посібник. Кременчук, 2011. 356 с.
15. Мусиченко О. М. Зрозумілість сучасного кримінального закону : монографія. Миколаїв, 2021. 308 с.
16. Пашенко О. О. Соціальна обумовленість закону про кримінальну відповідальність : монографія. Харків, 2018. 446 с.
17. Пономаренко Ю. А. Чинність і дія кримінального закону в часі. Київ, 2005. 288 с.
18. Родіонова Т. В. Місце вчинення злочину за кримінальним правом України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Одеса, 2018. 247 с.
19. Савченко А. П. Практика Європейського суду з прав людини: кримінальний аспект : практичний посібник. Київ, 2021. 316 с.
20. Яремко Г. З. Бланкетні диспозиції в статтях Особливої частини Кримінального кодексу України : монографія. Львів, 2011. 432 с.

ДОДАТКИ

Додаток 1

ВИТЯГ

із Закону України від 14.07.2020 р. № 768-ІХ
«Про державне регулювання діяльності
щодо організації та проведення азартних ігор»

Розділ XI

ПРИКІНЦЕВІ ТА ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ

7. Внести зміни до таких законодавчих актів України:

2) у Кримінальному кодексі України (Відомості Верховної Ради України, 2001 р., № 25-26, ст. 131):

статтю 203⁻² викласти в такій редакції:

«Стаття 203⁻². Незаконна діяльність з організації або проведення азартних ігор, лотерей

1. Організація або проведення азартних ігор без ліцензії на провадження відповідного виду діяльності з організації та проведення азартних ігор, що видається відповідно до закону або випуск чи проведення лотерей особою, яка не має статусу оператора лотерей, або організація чи функціонування закладів з метою надання доступу до азартних ігор чи лотерей, які проводяться в мережі Інтернет, –

караються штрафом від десяти тисяч до сорока тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю строком на один рік.

2. Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені особою, раніше судимою за незаконну діяльність з організації або проведення азартних ігор чи лотерей або за попередньою змовою групою осіб, –

караються штрафом від сорока тисяч до п'ятдесяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю строком на три роки»;

доповнити статтею 365³ такого змісту:

«Стаття 365³. Бездіяльність працівника правоохоронного органу щодо незаконної діяльності з організації або проведення азартних ігор, лотерей

1. Бездіяльність працівника правоохоронного органу щодо незаконної діяльності з організації або проведення азартних ігор, лотерей, тобто умисне з корисливих мотивів чи в інших особистих інтересах або в інтересах третіх осіб невжиття передбачених законодавством заходів за заявою (повідомленням) про вчинення незаконної діяльності з організації або проведення азартних ігор, лотерей або приховування виявленої ним незаконної діяльності з організації або проведення азартних ігор, лотерей –

карається позбавленням волі на строк від шести до восьми років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років».

ВИТЯГ
із Закону України від 30.03.2021 р. № 1357-IX
«Про внесення змін до деяких законодавчих актів України
щодо удосконалення окремих питань виконання
військового обов'язку та ведення військового обліку»

Верховна Рада України **постановляє:**

I. Внести зміни до таких законодавчих актів України:

4. У Кримінальному кодексі України (Відомості Верховної Ради України, 2001 р., № 25-26, ст. 131):

1) частину першу статті 62 після слів «під час мобілізації, на особливий період» доповнити словами «військовослужбовцям, призваним на військову службу за призовом осіб із числа резервістів в особливий період»;

2) статті 336 та 337 викласти в такій редакції:

«Стаття 336. Ухилення від призову на військову службу під час мобілізації, на особливий період, на військову службу за призовом осіб із числа резервістів в особливий період

Ухилення від призову на військову службу під час мобілізації, на особливий період, на військову службу за призовом осіб із числа резервістів в особливий період –

карається позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років»;

«Стаття 337. Ухилення від військового обліку або навчальних (спеціальних) зборів

1. Ухилення призовника, військовозобов'язаного, резервіста від військового обліку після попередження, зробленого відповідним керівником територіального центру комплектування та соціальної підтримки, керівниками відповідних органів Служби безпеки України, відповідних підрозділів Служби зовнішньої розвідки України, –

карається штрафом від трьохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до одного року.

2. Ухилення військовозобов'язаного, резервіста від навчальних (спеціальних) зборів –

карається штрафом від п'ятисот до семисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років».

ВИТЯГ

**із Закону України від 18.02.2021 р. № 1256-IX
«Про внесення змін до деяких законодавчих актів України
щодо імплементації Конвенції Ради Європи про захист дітей
від сексуальної експлуатації та сексуального насильства
(Ланцаротської конвенції)»**

{Із змінами, внесеними згідно із Законом № 2849-IX від 13.12.2022}

Верховна Рада України **постановляє:**

І. Внести зміни до таких законодавчих актів України:

1. У Кримінальному кодексі України (Відомості Верховної Ради України, 2001 р., № 25-26, ст. 131):

1) статтю 49 доповнити частиною шостою такого змісту:

«6. У разі вчинення кримінального правопорушення, передбаченого статтями 151⁻²-156⁻¹, 301⁻¹-303 цього Кодексу, стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи обчислення строків, визначених частинами першою і другою цієї статті, розпочинається з дня, коли така потерпіла особа досягла повноліття або, у разі її смерті, мала б досягти повноліття»;

2) у статті 96⁻³:

частину першу доповнити пунктом 6 такого змісту:

«6) вчинення її уповноваженою особою від імені та в інтересах юридичної особи стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи будь-якого із кримінальних правопорушень, передбачених статтями 152-156⁻¹, 301⁻¹-303 цього Кодексу»;

пункт 2 примітки після цифр «147» доповнити цифрами «152-156⁻¹», а після цифр «262» – цифрами «301⁻¹-303»;

3) у статті 96⁻⁴:

в абзаці першому частини другої цифри «3-5» замінити цифрами «3-6»;

у частині третій цифри «1-5» замінити цифрами «1-6»;

4) частину першу статті 96⁻⁹ після цифр «147» доповнити цифрами «152-156⁻¹», а після цифр «258-258⁻⁵» – цифрами «301⁻¹-303»;

5) статтю 155 викласти в такій редакції:

«Стаття 155. Вчинення дій сексуального характеру з особою, яка не досягла шістнадцятирічного віку

1. Вчинення повнолітньою особою дій сексуального характеру, пов'язаних із вагінальним, анальним або оральним проникненням в тіло особи, яка не досягла шістнадцятирічного віку, з використанням геніталій, іншого органу чи частини тіла або будь-якого предмета, –

караються обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк.

2. Ті самі дії, вчинені близькими родичами або членами сім'ї, особою, на яку покладено обов'язки щодо виховання потерпілої особи або піклування про неї, або якщо вони поєднані з наданням грошової чи іншої винагороди потерпілій особі чи третій особі або з обіцянкою такої винагороди, або якщо вони спричинили безплідність чи інші тяжкі наслідки, –

караються позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

Примітка. У статтях 155, 156 цього Кодексу під близькими родичами або членами сім'ї слід розуміти осіб, визначених пунктом 1 частини першої статті 3 Кримінального процесуального кодексу України»;

б) розділ IV доповнити статтею 156¹ такого змісту:

«Стаття 156¹. Домагання дитини для сексуальних цілей

1. Пропозиція зустрічі, зроблена повнолітньою особою, у тому числі з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем або технологій, особі, яка не досягла шістнадцятирічного віку, з метою вчинення стосовно неї будь-яких дій сексуального характеру або розпусних дій, у разі якщо після такої пропозиції було вчинено хоча б одну дію, спрямовану на те, щоб така зустріч відбулася, –

карається обмеженням волі на строк до трьох років або позбавленням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

2. Пропозиція зустрічі, зроблена повнолітньою особою, у тому числі з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем або технологій, неповнолітній особі з метою втягнення її у виготовлення дитячої порнографії, якщо після такої пропозиції було вчинено хоча б одну дію, спрямовану на те, щоб така зустріч відбулася, –

карається позбавленням волі на строк від двох до п'яти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або щодо малолітньої особи, –

караються позбавленням волі на строк від трьох до шести років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Примітка. 1. Під зустріччю в цій статті слід розуміти, у тому числі, зустріч, проведення якої передбачає використання інформаційно-телекомунікаційних систем або технологій.

2. Під дитячою порнографією в цій статті та статті 301⁻¹ цього Кодексу слід розуміти зображення у будь-який спосіб дитини чи особи, яка виглядає як дитина, у реальному чи змодельованому відверто сексуальному образі або задіяної у реальній чи змодельованій відверто сексуальній поведінці, або будь-яке зображення статевих органів дитини в сексуальних цілях»;

7) у статті 301:

частини четверту і п'яту виключити;

примітку викласти в такій редакції:

«Примітка. Для цілей статей 301 та 301⁻¹ цього Кодексу отримання доходу у великому розмірі має місце, коли його сума у двісті і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян»;

8) доповнити статтями 301⁻¹ і 301⁻² такого змісту:

«**Стаття 301⁻¹.** Одержання доступу до дитячої порнографії, її придбання, зберігання, ввезення, перевезення чи інше переміщення, виготовлення, збут і розповсюдження

1. Умисне одержання доступу до дитячої порнографії з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем чи технологій

або умисне її придбання, або умисне зберігання, ввезення в Україну, перевезення чи інше переміщення дитячої порнографії без мети збуту чи розповсюдження –

караються арештом на строк від трьох до шести місяців або обмеженням волі на строк до п'яти років, або позбавленням волі на строк від двох до шести років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

2. Ввезення в Україну дитячої порнографії з метою збуту чи розповсюдження або її зберігання, перевезення чи інше переміщення з тією самою метою –

караються позбавленням волі на строк від семи до десяти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

3. Виготовлення, розповсюдження, збут дитячої порнографії або примушування неповнолітньої особи до участі у створенні дитячої порнографії –

караються позбавленням волі на строк від восьми до дванадцяти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

4. Дії, передбачені частинами другою або третьою цієї статті, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або з отриманням доходу у великому розмірі, або примушування малолітньої особи до участі у створенні дитячої порнографії –

караються позбавленням волі на строк від дев'яти до п'ятнадцяти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

5. Не підлягає кримінальній відповідальності неповнолітня особа за виготовлення, зберігання, перевезення чи інше переміщення дитячої порнографії, якщо такі дії вчинені без мети збуту чи розповсюдження.

6. Не підлягає кримінальній відповідальності за діяння, передбачені частиною першою цієї статті, особа, яка вчинила їх з метою виконання покладених на неї повноважень на підставах і в порядку, передбачених законодавством.

Примітка. У цій статті одержання доступу до дитячої порнографії з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем

або технологій слід вважати умисним, якщо доведено, що особа усвідомлювала, що у такий спосіб вона отримає доступ до дитячої порнографії (наприклад, доведено, що особа отримала такий доступ повторно або шляхом внесення плати тощо).

Стаття 301⁻². Проведення видовищного заходу сексуального характеру за участю неповнолітньої особи

1. Проведення видовищного заходу сексуального характеру, у тому числі з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем або технологій, у якому задіяно неповнолітню особу, –

карається позбавленням волі на строк від п'яти до семи років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

2. Відвідування видовищного заходу сексуального характеру з метою його перегляду, у тому числі з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем або технологій, у якому завідомо для відвідувача задіяно малолітню чи неповнолітню особу, –

карається позбавленням волі на строк від трьох до шести років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

3. Втягнення неповнолітньої особи до участі у видовищному заході сексуального характеру, що проходить, у тому числі з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем або технологій, або примушування неповнолітньої особи до участі у такому заході з використанням обману, шантажу, уразливого стану особи або із застосуванням чи погрозою застосування насильства –

караються позбавленням волі на строк від семи до десяти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

4. Дії, передбачені частиною третьою цієї статті, вчинені стосовно малолітньої особи, –

караються позбавленням волі на строк від восьми до п'ятнадцяти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Примітка. Під видовищним заходом сексуального характеру у цій статті слід розуміти публічний показ у будь-якій формі продукції сексуального характеру або сценічні дії, метою яких є втілення сексуальних дій».

ВИТЯГ
із Закону України від 03.03.2022 р. № 2108-IX
«Про внесення змін до деяких законодавчих актів України
щодо встановлення кримінальної відповідальності
за колабораційну діяльність»

Верховна Рада України **постановляє:**

I. Внести зміни до таких законодавчих актів України:

1. У Кримінальному кодексі України (Відомості Верховної Ради України, 2001 р., № 25-26, ст. 131):

1) частину першу статті 55 доповнити абзацом п'ятим такого змісту:

«Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю як основне або додаткове покарання за вчинення кримінальних правопорушень проти основ національної безпеки України, передбачених статтею 111⁻¹ цього Кодексу, призначається на строк від десяти до п'ятнадцяти років»;

2) пункт 3 частини першої статті 96⁻³ викласти в такій редакції:

«3) вчинення її уповноваженою особою від імені юридичної особи будь-якого із кримінальних правопорушень, передбачених статтями 111⁻¹, 258-258⁻⁵ цього Кодексу»;

3) статтю 96⁻⁹ після цифр «110» доповнити цифрами «111⁻¹»;

4) доповнити статтею 111⁻¹ такого змісту:

«Стаття 111⁻¹. Колабораційна діяльність

1. Публічне заперечення громадянином України здійснення збройної агресії проти України, встановлення та утвердження тимчасової окупації частини території України або публічні заклики громадянином України до підтримки рішень та/або дій держави-агресора, збройних формувань та/або окупаційної адміністрації держави-агресора, до співпраці з державою-агресором, збройними формуваннями та/або окупаційною адміністрацією держави-агресора, до невизнання поширення державного суверенітету України на тимчасово окуповані території України –

караються позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від десяти до п'ятнадцяти років.

2. Добровільне зайняття громадянином України посади, не пов'язаної з виконанням організаційно-розпорядчих або адміністративно-господарських функцій, у незаконних органах влади, створених на тимчасово окупованій території, у тому числі в окупаційній адміністрації держави-агресора, -

карається позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від десяти до п'ятнадцяти років з конфіскацією майна або без такої.

3. Здійснення громадянином України пропаганди у закладах освіти незалежно від типів та форм власності з метою сприяння здійсненню збройної агресії проти України, встановленню та утворенню тимчасової окупації частини території України, уникненню відповідальності за здійснення державою-агресором збройної агресії проти України, а також дії громадян України, спрямовані на впровадження стандартів освіти держави-агресора у закладах освіти, -

караються виправними роботами на строк до двох років або арештом на строк до шести місяців, або позбавленням волі на строк до трьох років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від десяти до п'ятнадцяти років.

4. Передача матеріальних ресурсів незаконним збройним чи воєнізованим формуванням, створеним на тимчасово окупованій території, та/або збройним чи воєнізованим формуванням держави-агресора, та/або провадження господарської діяльності у взаємодії з державою-агресором, незаконними органами влади, створеними на тимчасово окупованій території, у тому числі окупаційною адміністрацією держави-агресора, -

караються штрафом до десяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років, з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від десяти до п'ятнадцяти років та з конфіскацією майна.

5. Добровільне зайняття громадянином України посади, пов'язаної з виконанням організаційно-розпорядчих або адміністративно-господарських функцій, у незаконних органах влади, створених на тимчасово окупованій території, у тому числі в окупаційній адміністрації держави-агресора, або добровільне обрання до таких органів, а також участь в організації та проведенні незаконних виборів та/або референдумів на тимчасово окупованій території або публічні заклики до проведення таких незаконних виборів та/або референдумів на тимчасово окупованій території –

караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від десяти до п'ятнадцяти років та з конфіскацією майна або без такої.

6. Організація та проведення заходів політичного характеру, здійснення інформаційної діяльності у співпраці з державою-агресором та/або його окупаційною адміністрацією, спрямованих на підтримку держави-агресора, її окупаційної адміністрації чи збройних формувань та/або на уникнення нею відповідальності за збройну агресію проти України, за відсутності ознак державної зради, активна участь у таких заходах –

караються позбавленням волі на строк від десяти до дванадцяти років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від десяти до п'ятнадцяти років та з конфіскацією майна або без такої.

7. Добровільне зайняття громадянином України посади в незаконних судових або правоохоронних органах, створених на тимчасово окупованій території, а також добровільна участь громадянина України в незаконних збройних чи воєнізованих формуваннях, створених на тимчасово окупованій території, та/або в збройних формуваннях держави-агресора чи надання таким формуванням допомоги у веденні бойових дій проти Збройних Сил України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, добровольчих формувань, що були утворені або самоорганізовувалися для захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України, –

караються позбавленням волі на строк від дванадцяти до п'ятнадцяти років з позбавленням права обіймати певні посади або

займатися певною діяльністю на строк від десяти до п'ятнадцяти років та з конфіскацією майна або без такої.

8. Вчинення особами, зазначеними у частинах п'ятій – сьомій цієї статті, дій або прийняття рішень, що призвели до загибелі людей або настання інших тяжких наслідків, –

карається позбавленням волі на строк п'ятнадцять років або довічним позбавленням волі, з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від десяти до п'ятнадцяти років та з конфіскацією майна або без такої.

Примітка. 1. У частині першій цієї статті публічним вважається поширення закликів або висловлення заперечення до невідомого кола осіб, зокрема у мережі Інтернет або за допомогою засобів масової інформації.

2. У частині шостій цієї статті під заходами політичного характеру розуміються з'їзди, збори, мітинги, походи, демонстрації, конференції, круглі столи тощо.

3. У частині шостій цієї статті під здійсненням інформаційної діяльності розуміється створення, збирання, одержання, зберігання, використання та поширення відповідної інформації.

4. Тяжкими наслідками у частині восьмій цієї статті вважається шкода, що в одну тисячу і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян».

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	3
ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ.....	5
ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ.....	26
ЗАДАЧІ.....	47
ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ.....	53
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	55
ДОДАТКИ.....	57

Автори

Д. О. Балобанова,
доктор юридичних наук, професор
(розділи посібника «Теоретичні питання»,
«Питання для самоперевірки»);

І. Б. Газдайка-Василишин,
кандидат юридичних наук, доцент
(розділи посібника «Передмова»,
«Тестові завдання», «Задачі»)

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

ЗАКОН
ПРО КРИМІНАЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Навчальний посібник

Редагування *Андріана Кузьмич-Походенко*

Макетування *Надія Лесь*

Друк *Іван Хоминець*

Підписано до друку 30.08.2023.

Тираж 90 прим. Формат 60×84/16.

Папір офсетний. Умовн. друк. арк. 4,18. Зам. № 58-23.

Львівський державний університет внутрішніх справ
Україна, 79007, м. Львів, вул. Городоцька, 26.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 2541 від 26 червня 2006 р.